

10 henne tillfälle att i jembredd med detsamma utveckla sin stora, sköna förmåga. Kanske skulle hon på en fremmande scen redan gått ännu längre fram, i hvarje fall haft större yttre fördelar. Att hon dock så troget låtit det ringa finska tungomålet så tjusande ljuda från sina läppar, kunde vara en uppoffring. Men det är dock här hon blifvit, hvad hon är, omgifven, vi kunna säga fostrad dertill af finnarnes genkärlek. Och detta är icke värdelöst. I fremmande land skulle hon kanske lyst mera, men för att som så många lysa, försvinna och – glömmas. Här skall hennes minne lefva oförgätligt i finska konstens historia. Här, endast här mottages hon åter med öppna armar, med varm hängifvenhet. Det är med blicken riktad mot detta återseende allmänheten tränger sig till hennes »näst sista» och »sista» uppträdande.
*

111 YTTRANDE VID LANTDAGEN 2.III 1877

Protokoll fördrt hos Finlands ridderskap och adel

20 Herr *Snellman*: Ödmjukast anhåller jag att få upptaga Ridderskapets och Adels tid med ett kort yttrande med anledning af Hans Majestäts nådiga proposition angående utgörandet af bevillning för år 1878 och påföljande år, ett yttrande afseende den del af propositionen, som angår den egentliga bevillningen och på densamma föreslagna utbetalningar. Det torde vara Ridderskapet och Adeln fullkomligt känt, hvilken mängd af petitioner, som vid denna landtdag aflåtits dels för inrättandet af finska skolor dels för främjandet af finskans användande vid domstolarne och administrationen. Man säger säkert för litet, om man säger att dessa petitioner blifvit framkallade af bekymmer för det
30 närvande och för framtiden. Min öfvertygelse är, likasom jag tror alla deras, hvilka närmare följt med denna rörelses yttringar, min öfitygelse är, säger jag, att de sista årens tillgöranden i dessa frågor väckt en sinnesstämning ännu utöfver bekymrets. Finska folket har aldrig anklagats för otålighet. Dock kunde man säga, att det vore otålighet om icke hvar och en skulle erkänna, att sedan 20 år mycket gjorts för att främja det stora flertalets af landets befolkning likställighet med det fåtal, som härtills ensamt åtnjutit såväl det politiska som sociala lifvets företräden. Det har likväl nu under de senaste åren inträffat, att icke
40 blott redan inrättade finska skolor blifit indragna, utan äfven att ur Hans Majestäts nådiga förordning af den 20 Februari 1865 den ena punkten efter den andra blifva borttagen. Det är denna reaktion, som enligt min öfvertygelse har väckt ett stort och berättigadt missnöje i landet.

Petitioner för det ena eller andra ändamålet må hafva sitt stora värde såsom ett yttrande af allmänt spridda tänkesätt och opinioner i landet. Men petitionernas framgång är mycket osäker. Jag tänker mig saken så, att de röster som understödt de af mig påpekade åtgärderna, väl kunna också understödja petitionernas läggande ad acta. Min åsigt är
50 därför den, att det utskott till hvilket den nådiga propositionen hänvisas, borde taga i betraktande, huruvida af bevillningsmedlen icke något belopp kunde anslås till understöd åt privata finska lycéer, för den händelse Hans Kejsrerliga Majestät icke skulle finna det vara lämpligt att inrätta sådana offentliga finska lärdomsskolor. Jag inskränker mig endast till att sålunda önska medel för tre skolor, för en finsk fullständig lärdomsskola i Helsingfors, för en annan i Uleåborgs

län, för en tredje i södra delen af östra Finland. Detta, emedan i Helsingfors icke blott en utan tvenne finska skolor blifvit indragna, med den effekt, som torde vara känd, att i Finlands hufvudstad icke finnes en enda finsk skola utöfver folkskolorna, medan här finnes två svenska lycéer, en svensk realskola, en svensk fruntimmersskola, ett svenskt polyteknikum, en svensk navigationsskola och i närheten af hufvudstaden en svensk jordbruksskola. Det är känt, att i Uleåborg den finska fullständiga lärdomsskola, som der fanns, blef förvandlad till svenskt lyceum, emot kommunens begäran, mot skolrådets, mot skollärarens yttranden. Likaså önskade jag anslags beviljande för en privat finsk lärdomsskola i södra delen af östra Finland, emedan der finnes blott en enda fullständig finsk skola, den i Kuopio, men deremot tvenne svenska läroverk i Wiborg och i S:t Michel; det i S:t Michel, på en rents finsk ort, visserligen med ringa skäl der placeradt. Jag är fövertygad om att äfven denna åtgärd icke har ansetts af den finska befolkningen i landet såsom annat än en olämplig utmaning.

Bevillningsmedlen blifva fullkomligt tillräckliga för det af mig åsyftade ändamålet. Enligt Hans Kejsrliga Majestäts nådiga proposition skulle för de nödvändiga utgifter, som under de närmaste 5 åren komma att ur bevillningsfonden utgå, behöfvas ett tillskott af endast 3 341 000 mark. Bevillningen utgjorde emellertid redan år 1874, om också sjöfartsavgiften afräknas, 840 000 mark, samt år 1875 973 000 mark. Dessa behöfliga medel, 3 341 000 mark, skulle erfordra en årlig bevillningsafgift af endast 668 000 mark. Det är således ett tillräckligt öfverskott, som, enligt hvad man kan emotse, blir användbart, om också andra, icke såsom absolut nödvändiga i propositionen framställda, utan endast såsom önskvärda ansedda utgifter komma i betraktande. Men dessutom har utskottet en mycket lätt utväg att öka de egentliga bevillningsmedlen. På detta anslag äro nemligen uppförda utgifterna för fängelsebyggnaderna, uppgående på dessa fem år till icke mindre än 2 277 000 mark. Det finnes på fonden af bränvins-skatten, efterhand öfverförda till kommunikationsfonden, betydliga besparingar, nu redan uppgående till fyra miljoner mark. I min tanke stå bränvinsbrännerierna fångelserna närmare än folkskolan står. Det övre derför mycket skäl, i händelse ytterligare några medel från bevillningsfonden blefve behöfliga för alla dessa önskvärda ändamål, såsom för folkskolelärares och folkskolelärarinnors aflöningar och deras enkors och barns pensionerande o. s. v., att någon del af det för fängelseväsendet bevillningsfonden påförda anslag, t. ex. en miljon eller en och en half miljon, blefve anvisad på behållningen af bränvinsskatten. Detta hade också den fördelen, att anslaget för fängelseväsendet kunde genast utgå och fångelsereformen hastigare genomföras.

Framför allt och såsom i min tanke absolut nödvändigt anser jag att medel anslås för en finsk fullständig lärdomsskola i Helsingfors. Andra må anse det vara värdigt att här med enskilda medel, uppsamlade kring hela landet, underhålla en sådan skola. Jag för min del anser det icke. Det är isynnerhet på behofvet af anslag för denna skola, som jag skulle önska att utskottet måtte tänka; och anhåller jag ödmjukast att detta mitt utlåtande må få åtfölja propositionen till utskottet.